

УДК 794.1:378.4 (477.83):355.081"2014/2024"

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/his.2025.59.13711>

КОНЦЕПТ СОБОРНОСТІ ЯК ЧАСТИНА “УКРАЇНСЬКОГО ПИТАННЯ” НАПЕРЕДОДНІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Олександр БОЙКО

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя,
кафедра історії України
вул. Графська, 2, Ніжин, 16600, Україна,
e-mail: adb1958@ukr.net
ORCID ID: 0009-0000-4697-8555

У статті здійснена спроба розкрити суть і зміст “українського питання” напередодні Другої світової війни, показати місце у ньому ідей соборництва. Значна увага приділяється аналізу діяльності країн тією чи іншою мірою зацікавлених у процесі вирішення “українського питання”, які часто спекулювали на проблемах, створених Версальським договором і незавершеності процесу возз’єднання українських земель в єдиній державі. Дається характеристика історичного значення Карпатської України у процесі соборного державотворення. Особлива увага у статті приділена аналізу наслідків процесу “входження” західноукраїнських земель до складу СРСР для перспектив створення української соборної держави.

Ключові слова: соборність, “українське питання”, міжнародні відносини, Карпатська Україна, процес, возз’єднання, інкорпорація, “українська карта”, анексія, консолідація.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Різні аспекти порушеної проблеми у своїх працях аналізували С. Віднянський, І. Дробот, Д. Злепко, В. Косик, С. Кульчицький, О. Лисенко, Н. Свідерська, Г. Удовенко, О. Реєнт та ін.¹ Аналіз досліджень засвідчує актуальність не лише змісту “українського питання” напередодні Другої світової війни, а й місця у ньому ідей соборництва та дослідити вплив різних міжнародних факторів на форми і методи вирішення цієї проблеми.

Мета статті полягає у з’ясуванні ролі ідей соборництва, як частини “українського питання” напередодні Другої світової війни; визначенні інтересів і форм впливу країн, зацікавлених у вирішенні “українського питання”; оцінці історичного значення Карпатської України у процесі соборного державотворення; аналізі наслідків процесу інкорпорації західноукраїнських земель, тобто їх “входження” до складу СРСР для перспектив створення української соборної держави.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці 1930-х років Версальсько-Вашингтонська система, не витримуючи натиску міцніючої Німеччини та її сателітів, опинилась під загрозою краху. За цих умов “українське питання” посіло чільне місце в міжнародній політиці. Напередодні Другої світової війни роз’єднаність українських земель, їх перебування у складі чотирьох держав, що мали різний соціально-політичний устрій, дестабілізувало політичне життя Європи. Це робило “українське питання” клубком серйозних суперечностей, а “українську карту” – козирем у великій дипломатичній грі.

“Українське питання” у вузькому розумінні – це питання про місце і роль українського чинника у внутрішньо-політичному житті держав, до складу яких входили українські землі, у широкому – це питання про умови і механізм возз’єднання українських земель і створення власної української соборної державності.

Напередодні Другої світової війни чітко визначилося три групи країн, зацікавлених у вирішенні “українського питання”. Перша група – СРСР, Польща, Румунія, Чехословаччина – країни, до складу яких входили українські землі. Їх основна мета полягала у втриманні вже підвладних земель, й при можливості, приєднання нових. Друга група – Велика Британія, Франція і, частково, США (тобто країни – творці Версальсько-Вашингтонської системи), які своїм втручанням у вирішення “українського питання” або, навпаки, дипломатичним нейтралітетом, задовольняли свої геополітичні інтереси. Третя група – Німеччина, яка, борючись за “життєвий простір”, претендувала на українські землі, й Угорщина, яка, будучи невдоволеною умовами Тріанонського мирного договору 1920 р., домагалася реваншу у питанні Закарпатської України. Драматизм ситуації полягав у тому, що багатомільйонний український народ самостійно не міг вирішити “українське питання” і створити

¹ Віднянський Степан, “Українське питання в міжвоєнній Польщі: основні проблеми й напрямки наукових досліджень у сучасній вітчизняній історичній науці,” *Український історичний журнал* 2 (2003): 1–8.

власну суверенну соборну державу. Усе залежало від балансу інтересів різних держав і від співвідношення сил, які могли ці інтереси захистити.

Цікавий аналіз стану “українського питання” у міжвоєнний період та його впливу на перспективи утворення соборної держави зробив письменник, публіцист, учасник підпілля ОУН (Б) В. Гришко: “Парадоксальним чином сталося так, що якраз перебування українських земель у післявоєнно-пореволюційний період під чотирма різними окупаціями чужих держав, бувши нещасливим наслідком поразки української боротьби 1917–1921 років за самостійну соборну державність, обернулося на своєрідне “щастя в нещасті”; бо це стало саме тією обставиною, в якій на новому історичному етапі виникли цілком нові і досить надійні шанси та перспективи продовження і успіху цієї боротьби новими силами та в нових формах”².

Які суспільні зміни та міжнародні обставини мав на увазі автор, коли говорив про появу “цілком нових шансів і перспектив”?

1. Переростання “українського питання” з внутрішньої проблеми у міжнародну (“загострена, але не розв’язана війною й революцією українська проблема двох зруйнованих імперій, перетворившись на чотири національні проблеми в нерозв’язаному вузлі проблем Східної Європи, набула раптом небувалого досі міжнародного характеру”).

2. Переміщення проблеми подальшої долі українців в епіцентр ідеологічного протистояння (“...її (української проблеми – О. Б.) значення в цей час особливо зросло в зв’язку з тим, що в цій частині світу вона опинилася якраз на стику протиставлених політичних інтересів двох ворожих один одному – західного “капіталістичного” і східного “комуністичного” – ідеологічних світів”).

3. Розгортання ідеологічної боротьби за вплив на розділений український етнос (“...стан ідеологічного протиставлення й фактично перманентної, так би мовити, “холодної війни” двох ворожих світів, в одному з яких опинилася більша частина українських земель (отже – Велика Україна), а в другому – всі інші українські землі (Галичина, Західня Волинь, Закарпаття, Буковина й частини інших земель, загалом – Західня Україна), – цей стан змушував ці два світи так чи інакше змагатися за прихильність українців та поширення своїх впливів (і, зрештою, своєї влади) на них”).

4. Поява у борців за соборність та національну державність певних важелів впливу на владні структури тих держав до складу яких входили українські землі (стан протистояння капіталістичного і комуністичного світів змушував сторони у цій боротьбі “іти на певні поступки українським національним прагненням, – звичайно, в своїх політичних інтересах, і вже від самих українців залежало, щоб максимально використати їх в інтересах своєї національної справи”).

З усього викладеного В. Гришко робить наступний висновок: “Такий стан речей, ускладнюючи й утруднюючи соборну єдність дій у боротьбі роз’єднаних державними й ідеологічними кордонами українців за спільні національні цілі, відкривав одночасно й такі нові можливості для посилення цієї боротьби та взаємовпливу національних зусиль кожної частини народу в цій розрізненій боротьбі, що в цілому це компенсувало її складність і трудність та навіть надавало й певні переваги в ній”³.

Ініціатором рішучих дій у вирішенні “українського питання” напередодні Другої світової війни стала Німеччина. Ще 1927 р. у своїй концептуальній книзі “Майбутній шлях німецької зовнішньої політики” один з основних ідеологів фашизму, який вважався найкращим знавцем Росії та СРСР, Альфред Розенберг відверто констатував: “У межах доступного для огляду часу створення південної держави, самостійної України, стане фактом”. Далі він пояснював інструментальну роль майбутньої української державності: “Якщо ми зрозуміли, що усунення польської держави є першою потребою для Німеччини, то союз між Києвом і Берліном і створення спільного кордону стають народною і державною необхідністю для майбутньої німецької політики”. Головну надію у реалізації цих намірів А. Розенберг покладав “на сильний сепаратистський рух в Україні” і основне завдання Німеччини вбачав у тому, щоб “підтримати українську національну революцію у боротьбі проти більшовицької Москви, спільно підготувати її, щоб створити умови, що забезпечують Німеччині територію, свободу та хліб”.

Через декілька місяців після приходу нацистів до влади А. Розенберг здійснив напівофіційні візити до Локарно і Лондона, де під час таємних нарад із італійськими й британськими політичними діячами обґрунтував “план поділу Росії шляхом відриву від Радянської України”⁴. Цей план передбачав:

² Гришко Василь, “Шлях від соборності до возз’єднання та перемога всеукраїнської єдності”, *Сучасність* 9 (1979) 9: 59–60.

³ Там само, 60.

⁴ “Україна і зарубіжний світ,” О. Макаренко (Київ: Політвидав України, 1970), 245.

1) відділення України від СРСР та створення “самостійної” дружньої фашистської Німеччини української держави; 2) союз між Києвом та Берліном для спільної боротьби та знищення Польщі; 3) встановлення після ліквідації Польщі спільного кордону між Україною та Німеччиною⁵. Сподівання українців на підтримку Німеччини у процесі державотворення підігрівав і сам Гітлер. Зокрема, він у своїй промові 1 квітня 1933 р., присвяченій пуску на воду лінкора “Тірпіц” акцентував: “Тільки упадок більшовизму та постання нової сильної української держави може завести рівновагу міжнародних сил у Європі та спокій у цілому світі”⁶.

Крім Німеччини, свою зацікавленість у подальшій долі українських земель демонстрували Угорщина і Польща. Особливо активно була Угорщина, яка домагалася відокремлення чехословацької території, заселеної угорцями, і надання словакам і західним українцям права на самовизначення. Таке “підкупання” хортистів мало на меті не що інше, як приєднання до Угорщини усієї Чехословаччини та Закарпаття. Польща підтримувала угорські загарбницькі плани, сподіваючись на те, що, коли буде визначено спільний угорсько-польський кордон у Карпатах, вона матиме змогу створити під власним керівництвом “інтермаріум” – блок малих і середніх держав між Балтійським і Чорним морями і в такий спосіб стати важливим суб’єктом європейської політики.

Намагаючись хоч якось врятувати єдність республіки після приголомшливого удару Мюнхенської угоди (вересень 1938 р.), чехословацький уряд, за демонстративно вичікувальної позиції німецької дипломатії, пішов на поступки в питанні словацької та української автономій. Увечері 10 жовтня 1938 р. радіо “Прага” повідомило, що Чехословаччина стала федерацією трьох народів: чехів, словаків і українців. Наступного дня уряд Праги офіційно надав автономію й визнав автономний уряд Карпатської України, яка назавжди позбулася назви “Підкарпатська Рутенія”. Прем’єр-міністром став А. Бродій, а до складу уряду ввійшли Е. Бачинський, С. Фенцик, А. Волошин, Ю. Ревай та І. П’єщак⁷. Оцінюючи роль цього українського державного утворення П. Кралюк резонно акцентує: “На Карпатську Україну в той час дивилися, як на терен, звідки почнеться відновлення соборної Української держави”⁸. Підтвердженням потенціалу консолідаційних дій і настроїв закарпатців стало масштабне відзначення свята Соборності, що відбулося 22 січня 1939 р. у Хусті. Для участі у цій демонстрації, яка стала найбільшою за двадцять років перебування краю у складі Чехословаччини, до столиці Карпатської України з’їхались понад 30 тисяч осіб⁹.

12 лютого 1939 р. відбулися вибори до Сойму Карпатської України. У них взяло участь 92,5% населення, з них 92,4% проголосували за Українське національне об’єднання (УНО), яке очолював А. Волошин. Ще у вересні 1938 р. в Ужгороді було створено Українську національну оборону, яку після Віденського арбітражу вже в Хусті реорганізовано в Карпатську Січ, очолювану Д. Климпушем. Січові гарнізони було створено в Королевому, Іршаві, Торуні, Ставному, Перечині¹⁰. Проте, незважаючи на існування таких атрибутів влади, як Сойм і армія, державність Карпатської України була, як казав Гітлер, “нежиттєздатною”, бо спиралася не на власну міць, а на нетривкий баланс політичних сил у Європі.

15 березня 1939 р. в умовах угорської агресії Сойм Карпатської України проголосив незалежність краю, ухвалив Конституцію, яка на законодавчому рівні закріпила українську мову як державну, синьо-жовтий прапор та національний гімн “Ще не вмерла Україна”¹¹. І хоча Карпатській Україні не вдалося встояти ці знакові політичні дії мали не лише символічне значення, а, як показав час, стали важливим етапом на шляху до формування соборної України.

Ліквідацією Карпатської України Гітлер досягав трьох важливих для себе тактичних цілей: ще міцніше прив’язував до антикомінтернівського пакта Угорщину; забезпечував нейтралітет Польщі; певною мірою заспокоював СРСР, створюючи передумови для подальшого зближення. Пакт Молотова–Ріббентропа, підписаний 23 серпня 1939 р., будучи актом свавільного поділу Європи на

⁵ “Україна і зарубіжний світ,” О. Макаренко, 36.

⁶ Дробот Іван, “Українська карта в європейській політиці напередодні Другої світової війни,” *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Історичні науки: збірник наукових праць*. К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 1 (2004): 7.

⁷ Андрій Олашин, *Історія Закарпаття* (Мукачеве, 1992). 131.

⁸ Кралюк П. Ідея Соборності України: генезис, еволюція та реалізація // <https://www.radiosvoboda.org/a/30390395.html>

⁹ В єдності сила. Інформаційна кампанія до Дня Соборності України, доступ отримано 28 березня 2025, // <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/v-yednosti-syla-informaciyna-kampaniya-do-dnya-sobornosti-ukrayiny>

¹⁰ Богдан Якимович, “Драма Карпатської України: Події 1938–1939 рр. на Закарпатті і спроба їх сучасної оцінки” *Дзвін* 11 (1990): 85.

¹¹ Ігор Підкова, “Карпатська Україна”, у *Довідник з історії України*, ред Ігор Підкова, Роман Шуст (Київ: “Генеза”, 2001), 290.

“сфери інтересів” між СРСР і нацистською Німеччиною, розв’язував руки лідерів Третього Райху для початку Другої світової війни. Водночас він став і своєрідною точкою відліку процесу “збирання” українських земель у межах однієї держави, що об’єктивно було явищем прогресивним. Інша річ, що для радянського керівництва збирання українських земель була не самоціллю, а лише частиною загальніших планів убезпечення західних кордонів СРСР, засобом нейтралізації планів типу “Великої України”, формою поширення свого впливу в західному напрямку. У цьому контексті очевидно можна висловити гіпотезу про те, що у довоєнний період у міжнародній сфері виникла своєрідна “інструментальна соборність” – для Німеччини вона використовувалась як важіль тиску на Польщу, Румунію, Чехословаччину та СРСР шляхом погроз/шантажу створити з різних територіальних клаптиків “Велику Україну”; для СРСР вона була способом відсування загроз від кордонів і створення передумов формування ілюзії української державності, яка потім буде використана при створенні ООН та впливу на діаспору. Дуже точно суть такого “інструментального підходу” до вирішення різних проблем на міжнародній арені охарактеризував А. Розенберг: “Ми розуміємо, що багато питань зовнішньої політики не можуть обговорюватися відкрито. Дуже багато слід розглядати як проміжне рішення. Те, що є засобом, часто оголошується як мета (виділено О. Б.)”.

Радянсько-німецьке співробітництво, розпочате договором про ненапад, Гітлер назвав “шлюбом за розрахунком”. Є серйозні підстави вважати, що таким воно було і для радянського керівництва, оскільки принципові моменти процесу “збирання” українських земель під контроль СРСР вирішувалися саме на німецько-радянській дипломатичній кухні. 23 червня 1940 р., на другий день після офіційної капітуляції Франції та підписання перемир’я у Комп’єні, Молотов у зверненні до німецької сторони зазначив, що з вирішенням бессарабського питання не можна більше зволікати. Порушив він також питання й про Буковину.

Серйозність намірів радянського керівництва було підтверджено 26 червня 1940 р. заявою до уряду Румунії про необхідність мирного вирішення питання про повернення Радянському Союзу Бессарабії, а також про передання йому Північної Буковини, населеної переважно українцями. Вимогу про передання цієї території СРСР обґрунтовував тим, що ще в листопаді 1918 р. народне віче Буковини прийняло рішення щодо возз’єднання з Радянською Україною. Німеччина, побоюючись того, що в разі виникнення радянсько-румунського збройного конфлікту вона може позбутися румунських поставок продовольства, фуражу й, особливо, нафти, порадила урядові Румунії піти на поступку. При цьому Берлін запевнив, що ця “поступка” буде мати тимчасовий характер (як сказав Гітлер: “Віддайте, я скоро поверну!”).

28 червня 1940 р. румунський уряд заявив про свою згоду передати Радянському Союзу Бессарабію та Північну Буковину. І вже 2 серпня 1940 р. Верховна Рада СРСР вирішила включити Північну Буковину і Південну Бессарабію до складу УРСР. З решти Бессарабії і колишньої Молдавської Автономної РСР 15 серпня 1940 р. створено Молдавську РСР. Ще раніше, 1939 р., рішення Установчих Народних зборів Західної України про возз’єднання Західної України з УРСР було затверджене Верховними Радами СРСР (1 листопада) і УРСР (14 листопада). Завдяки цьому, населення України збільшилося на 8 809 тис. осіб і в середині 1941 р. становило 41 657 тис., а територія розширилася до 565 тис. кв. км¹².

Процес консолідації української нації вступав у завершальний етап. Однак, досі серед істориків немає єдності в оцінці сутності й характеру цього процесу, і тому різні дослідники порізно називають сам факт входження українських земель до складу УРСР напередодні Другої світової війни: “анексія” (Д. Боффа), “включення” (Н. Верт), “формальне інкорпорування, назване “возз’єднанням” (А. Жуковський, О. Субтельний)¹³, “возз’єднання, що мало характер акції окупаційного типу” (С. Кульчицький)¹⁴.

На нашу думку, процес, завдяки якому західноукраїнські землі опинились у складі УРСР, – не одномірний, а навпаки – багатоплановий. Аналізуючи його, треба мати на увазі те, що, хоч і було здійснено етнічне возз’єднання і західноукраїнські землі формально увійшли до складу УРСР, на практиці відбулася інкорпорація, тобто “входження до складу” СРСР. Те, що рішення Верховної Ради Радянського Союзу про возз’єднання передувало аналогічному рішенням Верховної Ради України, підтверджує цю думку. Тому, розбіжності в термінології та оцінках зумовлені різними

¹² Микола Котляр, Станіслав Кульчицький, “Шляхами віків: Довідник з історії України,” (Київ: Україна, 1993), 235.

¹³ Аркадій Жуковський, Орест Субтельний, *Нарис історії України*. (Львів: Вид-во Наукового товариства імені Т. Шевченка у Львові, 1992), 118.

¹⁴ Микола Котляр, Станіслав Кульчицький, “Шляхами віків: Довідник з історії України,” (Київ: Україна, 1993), 236.

підходами дослідників до розв'язання принципово важливої проблеми: у складі якої держави – України, чи Радянського Союзу – опинилися західноукраїнські землі?

Оцінюючи факт включення території Західної України до складу радянської держави, І. Лисяк-Рудницький пророчо зазначав, що хоча цей процес і “супроводжується велетенськими стражданнями людности цих земель. А все ж, в історичній перспективі це об'єднання наддніпрянської та західної України в рамках УССР не позбавлене позитивних рис: вперше від XVII ст. політична єдність нашої країни існує не як постулат, не як далекий ідеал, але як факт. Звісна річ, це єдність під чужим ярмом. Але у спільних переживаннях, стражданнях і боротьбі виковується новий всеукраїнський тип, що буде носієм завтрішнього дня нації”¹⁵.

Висновки. Отже, напередодні Другої світової війни “українське питання”, яке з одного боку, стосувалося місця і ролі українського чинника у внутрішньому житті держав, до складу яких входили українські землі, з іншого – актуалізувало дискусії щодо умов, механізму та перспектив возз'єднання українських земель і створення власної української соборної державності, перебувало в епіцентрі не лише уваги значної частини країн світу, а й було предметом серйозної політичної боротьби на міжнародній арені. Характерно, що у ході міжнародного протистояння концепт соборності, як частина “українського питання”, став своєрідним інструментом політичного впливу: Німеччина шляхом погроз створення “Великої України” намагалась використати його як важіль тиску на СРСР, Польщу, Румунію та Чехословаччину, у свою чергу, Радянський Союз під гаслом “возз'єднання” мав на меті відсунути якомога далі загрози ймовірної зовнішньої агресії від власних кордонів, і крім того, створити ілюзію реального існування української державності для її подальшого маніпулятивного використання і на зовнішній, і на внутрішній політичній арені. Наприкінці 1930-х – на початку 1940-х років західноукраїнські землі формально увійшли до складу Української РСР, між тим, на практиці відбулася інкорпорація цих територій, тобто їх “входження” до складу СРСР. Проте, об'єднання вперше за багато століть у межах однієї держави більшості українських етнічних територій, попри неоднозначність і суперечливість політики сталінського режиму в західноукраїнських землях, було визначною подією, кроком у розв'язанні “українського питання”, важливою віхою на шляху до формування соборної держави.

REFERENCES

- Drobot Ivan, “Ukrainska karta v yevropeiskii politytsi naperedodni Druhoi svitovoi viiny,” *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Istorychni nauky: zbirnyk naukovykh prats* – Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 1 (2004): 7. (in Ukrainian).
- Hryshko Vasyl, “Shliakh vid sobornosti do vozziednannia ta peremoha vseukrainskoi yednosti,” *Suchasnist* 9 (1979): 59–60. (in Ukrainian).
- Informatsiina kampaniia do Dnia Sobornosti Ukrainy, *V yednosti syla*, dostup otrymano 28 bereznia 2025, <https://uinp.gov.ua/pres-centr/novyny/v-yednosti-syla-informaciyna-kampaniya-do-dnya-sobornosti-ukrayiny> (in Ukrainian).
- Kotliar Mykola, Kulchytskyi Stanislav, *Shliakhamy vikiv: Dovidnyk z istorii Ukrainy* (Kyiv: Ukraina, 1993), 235. (in Ukrainian).
- Kotliar Mykola, Kulchytskyi Stanislav, *Shliakhamy vikiv: Dovidnyk z istorii Ukrainy* (Kyiv: Ukraina, 1993), 236. (in Ukrainian).
- Kraliuk P., *Ideia Sobornosti Ukrainy: henezys, evoliutsiia ta realizatsiia*, <https://www.radiosvoboda.org/a/30390395.html> (in Ukrainian).
- Lysiak-Rudnytskyi Ivan, *Ukrainska Natsionalna Rada i ideia sobornosti. Istorychni ese. Tom 2* (Kyiv: Osnovy, 1994), 276. (in Ukrainian).
- Makarenko O., *Ukraina i zarubizhnyi svit* (Kyiv: Polityvydav Ukrainy, 1970), 245. (in Ukrainian).
- Olashyn Andrii, *Istoriia Zakarpattia* (Mukachevo, 1992), 131. (in Ukrainian).
- Pidkova Ihor, “Karpatska Ukraina,” u *Dovidnyk z istorii Ukrainy*, red. Ihor Pidkova, Roman Shust (Kyiv: Heneza, 2001), 290. (in Ukrainian).
- Vydnianskyi Stepan, “Ukrainske pytannia v mizhviennii Polshchi: osnovni problemy i napriamky naukovykh doslidzhen u suchasni vitchyzniani i istorychnii nausti,” *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* 2 (2003): 1–8. (in Ukrainian).
- Yakymovych Bohdan, “Drama Karpatskoi Ukrainy: Podii 1938–1939 rr. na Zakarpatti i sprobа yikh suchasnoi otsinky,” *Dzvin* 11 (1990): 85. (in Ukrainian).
- Zhukovskiy Arkadii, Subtelnyi Orest, *Narys istorii Ukrainy* (Lviv: Vyd-vo Naukovoho tovarystva imeni T. Shevchenka u Lvovi, 1992), 118. (in Ukrainian).

¹⁵ Іван Лисяк-Рудницький, *Українська Національна Рада й ідея соборності. Історичні есе. Том 2.* (Київ: Основи, 1994), 276.

THE CONCEPT OF SOBORNIST AS A PART OF THE “UKRAINIAN QUESTION” ON THE EVE OF THE SECOND WORLD WAR

Oleksandr BOYKO

Nizhyn Mykola Gogol State University,
Department of History of Ukraine
Grafka str., 2, Nizhyn, 16600, Chernihivska Oblast, Ukraine
e-mail: adb1958@ukr.net
ORCID ID: 0009-0000-4697-8555

The article attempts to reveal the essence and content of the “Ukrainian question” on the eve of the Second World War and to highlight the role of the idea of national unity (sobornist) within it. Considerable attention is devoted to analyzing the actions of countries that were, to varying degrees, interested in the resolution of the “Ukrainian question” and often exploited the issues created by the Treaty of Versailles and the incomplete process of unifying Ukrainian lands into a single state. The historical significance of Carpathian Ukraine in the process of building a unified Ukrainian state is assessed. Special focus is placed on the analysis of the consequences of the incorporation of Western Ukrainian lands into the Soviet Union and its implications for the prospects of establishing a united Ukrainian state.

Key words: Sobornist (National Unity), “Ukrainian question”, International Relations, Carpathian Ukraine, Process, Reunification, Incorporation, “Ukrainian Card,” Annexation, Consolidation.